

El Nobel d'Obama i la 'pax americana'

- Els EUA han après que les guerres de les quals depèn la seva seguretat no es guanyen a distància

JOSEP BORRELL*

EL PERIÓDICO, 15.12.09

El nou comandant en cap de la gran superpotència no ha tingut temps de fer la pau, però té de la guerra un concepte radicalment diferent del que tenia el seu predecessor. És possible que no n'hi hagi prou per merèixer el Nobel de la pau, més encara quan **Obama** acaba de decidir augmentar l'esforç bèl·lic a l'Afganistan. Però substituir l'agressivitat imperial de **Bush** pel reconeixement que la guerra, a vegades inevitable, ha de complir importants raons i condicions per ser «justa», és un canvi radical en la consideració de l'ús de la força per part dels Estats Units.

I, tractant-se d'una potència imperial mundial que regna sobre un món globalitzat, no és poca cosa. Certament, no vivim en un món irènic en el qual es pugui renunciar a l'ús de la força. Els europeus que tant vam denunciar, arran de la invasió de l'Iraq, el cinisme de l'ús de la força sense l'empareda de la llei, no hauríem de caure en l'angelisme de creure que la llei pot subsistir sense l'empareda de la força.

El Nobel d'**Obama** és el quart que rep un president dels Estats Units. I el moment és bo per preguntar-se si els nord-americans són o no són una força d'estabilització global, de pau o de guerra, si són intrínsecament de Mart, com deia **Fukuyama**, o bé poden ser tan de Venus com els europeus, convertits a la causa de la pau després de les nostres dramàtiques experiències bèl·liques.

Probablement el vigor i l'agressivitat militar dels EUA són inseparables de la seva història. Nascuts com el laboratori d'una utopia, la de crear en un territori suposadament verge (després d'eliminar les tribus índies) una societat democràtica construïda per emigrants lliures de les herències de les seves terres d'origen, en poc temps conquisten i unifiquen el seu territori, d'un oceà a l'altre, prenent-ne un bon tros als seus veïns, exerceixen una forta hegemonia sobre tot el continent americà, són la primera potència econòmica des de finals del XIX, i s'imposen, després de guanyar dues grans guerres calentes i una de freda, com el guardià de la pau del planeta.

Els EUA es construeixen sobre el capitalisme i la democràcia i la seva *pax americana* requereix la universalització de tots dos. Però en els moments crucials de la seva història, els EUA han de reconèixer la necessitat de l'ús de la força. **Wilson** hauria volgut fer la pau entre els europeus només amb les seves paraules, però va haver d'enviar els seus *boys* a les trinxeres de Flandes abans d'aconseguir fer-les triomfar amb la Societat de Nacions. I **Roosevelt**, davant de Berlín i Tòquio, va comprendre que la *pax americana* només podia venir d'una força aclaparadora, amb bombes atòmiques incloses.

No va caldre recórrer-hi per guanyar la guerra freda, però va ser la incapacitat de seguir el colossal esforç bèl·lic americà el que va destruir l'economia soviètica. I certa raó tenen els americans quan diuen que els europeus hem gastat en seguretat social, sanitat i pensions els recursos que ells han destinat a la seguretat militar, sota el paraigua de la qual ens hem refugiat.

Després del 2003, l'ocupació de l'Iraq per convertir-lo en una democràcia, encara que sigui a la força, reflecteix totes les contradiccions d'un país traumatitzat per una amenaça terrorista capaç d'atacar-lo en el seu propi territori. Aquesta és una gran novetat per a un país continent que al llarg del segle XX era una fortalesa intocable i tenia, si més no en teoria, el predomini dels valors democràtics. Però el món que ha emergit després de la guerra freda ha canviat radicalment aquest escenari. Les noves amenaces terroristes poden atacar al cor del territori americà i la proliferació d'armes nuclears obliga a nous compromisos, com el que va firmar **Bush** amb l'Índia el 2006.

L'11 de setembre del 2001, els EUA van prendre consciència de la seva nova vulnerabilitat. I després han après que les guerres de les quals depèn la seva seguretat no es guanyen tecnològicament i a distància. S'ha d'ocupar el terreny i guanyar-se la gent, en la realitat i la quotidianitat. I el que ha estat passant a l'Afganistan, amb el tracte donat i les baixes causades en la població civil, és tot al contrari d'una construcció democràtica.

I aquesta ja no és l'exclusiva d'Occident sota una supervisió de Washington, sempre disposat a fer les excepcions necessàries, com amb **Franco** i **Pinochet** entre altres, per garantir els avantatges geopolítics. Afortunadament, des del final de la guerra freda la democràcia s'ha estès a l'Àsia, l'Àfrica i l'Amèrica Llatina, amb efectes no sempre favorables per a l'hegemonia nord-americana. Cal veure si no el que està passant a Bolívia. O a l'Iraq, on l'intent d'implantar la democràcia a cop de míssil per construir un Estat amic topa de cara amb la realitat d'un país fragmentat entre xiïtes, sunnites i kurds, en el qual és molt difícil

construir una realitat nacional democràtica. Llevat que sigui unint-los a tots contra un enemic comú, cosa que moltes vegades en la història ha estat el camí més curt per crear una nació.

En aquestes circumstàncies, la predisposició del nou Nobel perquè el seu país, malgrat la seva hiperpotència, es comporti en peu d'igualtat amb els altres estats del planeta ja justifica el premi.

*Expresident del Parlament Europeu